

Yerel Seçimlerden 1 Yıl Sonra Türk Siyaseti'nde Gelişmeler

Dr. Emre Erdoğan

Yerel seçimlerden 1 yıl, AKP'nin iktidara gelmesinden 28 ay sonra Türk siyasetinde birbiri ardına yaşanan gelişmeler, seçime kadar olan sürenin hareketli olacağını göstermektedir. Son dönemde yaşanan bir dizi politik gelişmeyi sıralarsak:

- 1) AKP Hükümetinin Turizm Bakanı Erkan Mumcu, AKP'den istifa etmiş daha sonra da ANAP'a katılmıştır. Diğer istifalarla beraber bu AKP'nin kan kaybetmesi olarak yorumlanmaktadır.
- 2) Dış politikada AKP Hükümeti'nin sorunlarla karşılaştığı öne sürülmektedir. ABD'yle ilişkilerin kötüleşmesi ve Türk kamuoyunda ABD karşıtlığının yaygınlaştığına dair verilerin elde edilmesi; bir kesimi Türkiye-ABD ilişkilerinin geleceği konusunda kaygılandırmaktadır.
- 3) Toplumsal olarak önemli bir desteğe sahip olan AB'ye tam üyelik sürecinin beklenenden daha yavaş ilerlediğine dair bir algı bulunmaktadır. Bu nedenle AKP'ye yönelik eleştirilerin dozu artmaktadır.
- 4) Enflasyon rakamlarında başarıya ulaşılmamasına karşın ekonomik istikrarın kalıcılığı konusunda bir tartışma bulunmaktadır. Cari açığın sürdürülebilirliği konusunda Ağustos ayından beri yaygın olan kaygı, ekonomik programın önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Türk Lirasının dolar karşısında aşırı değerli olması devalüasyon beklentisi yaratmaktadır. Bütün bunların yanısıra, IMF'le iletişimde sorun olduğu ve hükümetin uluslararası ekonomi çevrelerinin güvenini kaybettiği söylenmektedir.
- 5) Siyasi yelpazenin solunda bir hareketlenme yaşanmaktadır. Mustafa Sarıgül'ün Kurultay sürecinde yıpranmasını takip eden süreçte sol kanatta bir grup politikacının yeni bir oluşum içerisinde oldukları Ankara kulislerinde konuşulmaktadır.

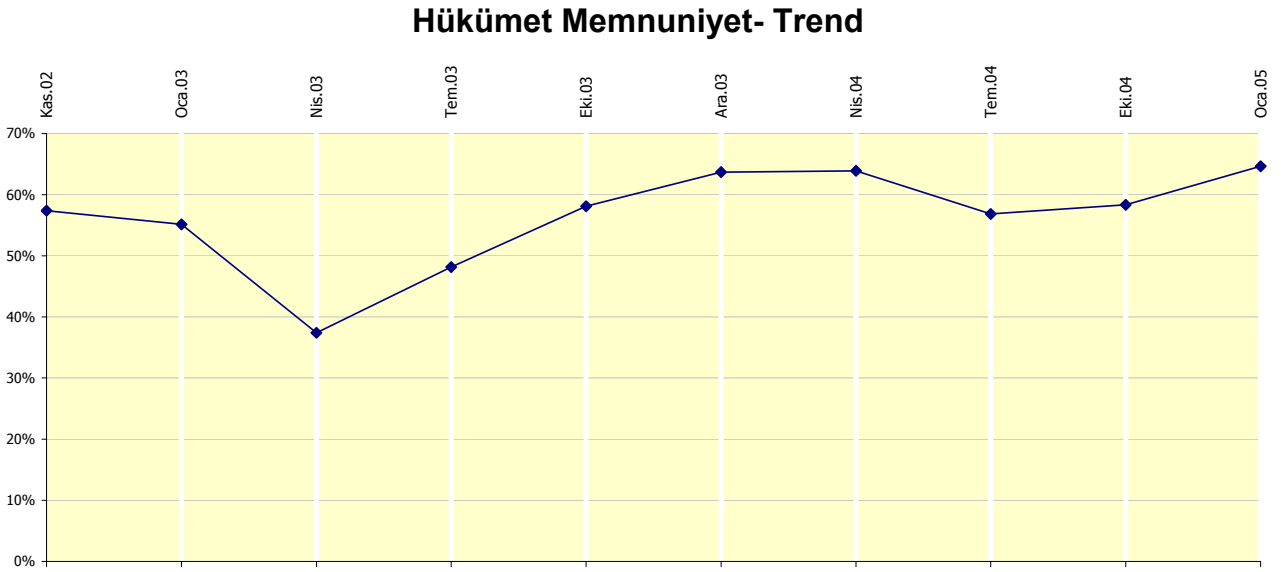
Bütün bu gelişmeleri doğru kabul edersek, uluslararası ilişkilerin hem ABD hem de AB kutuplarında başarısız olan, ekonomik istikrar programını yürütmesi şüpheli olan, IMF'in kritik desteğini kaybeden AKP hükümetinin gerek içindeki kopmalar (Mumcu ve çevresi) gerekse de

yelpazenin solundaki hareketlenmeler nedeniyle gerçekten bir tehdit altındaymış gibi gözükmektedir.

Bu kısa yazıda, söz konusu tehditlerin ne kadar gerçekçi olduğu tartışılacaktır.

AKP ve Seçmen Desteği:

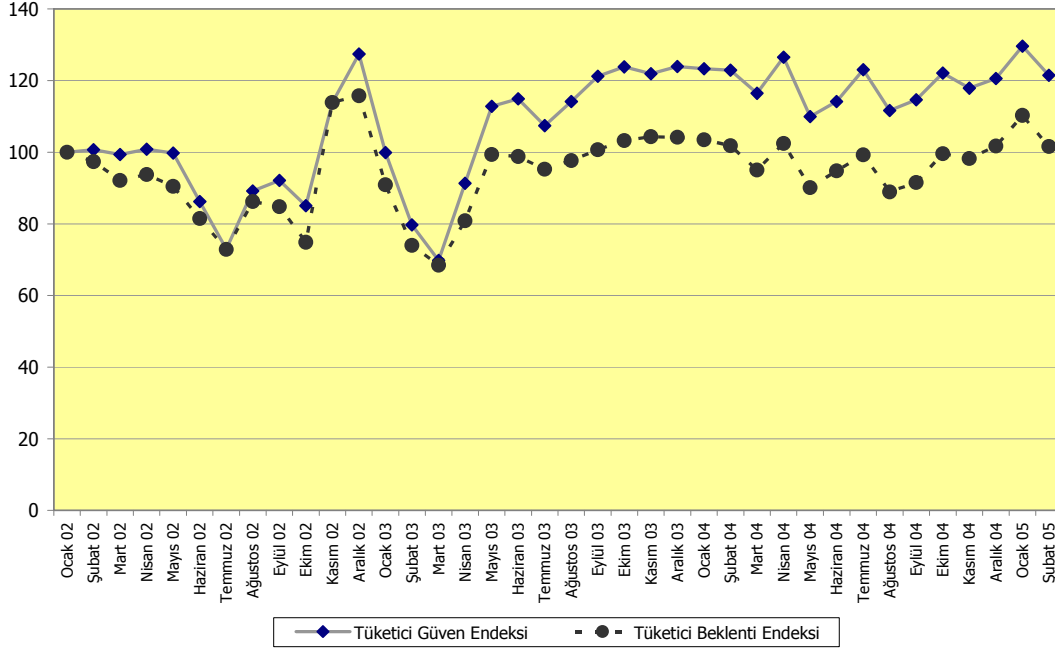
AKP'nin 2002'teki seçim başarılarının altında yatan temel nedenlerinin bir önceki hükümetin başarısızlığı ve AKP'nin denenmemişliği olduğu konusunda hemen hemen bir fikir birliği mevcuttur. İki yıllık hükümet icraatının sonunda seçmenlerin 2004 yerel seçimlerinde de AKP'ye destek vermeleri de yürütülen ekonomik politikanın başarısına ve tek parti hükümetine bağlanan istikrar umutlarına bağlayabiliriz.

Yukarıda yer alan grafik AKP Hükümeti'ne kamuoyunun desteğinin Nisan 2003'ten itibaren yüzde 60 ile yüzde 70 düzeyinde olduğunu ve Ekim 2004- Ocak 2005 arasında yaklaşık 5 puanlık bir yükselme olduğunu göstermektedir. Ocak sonu itibarıyla AKP hükümetine olan destek yerel seçimlerin yapıldığı tarihle hemen hemen aynı düzeydedir.

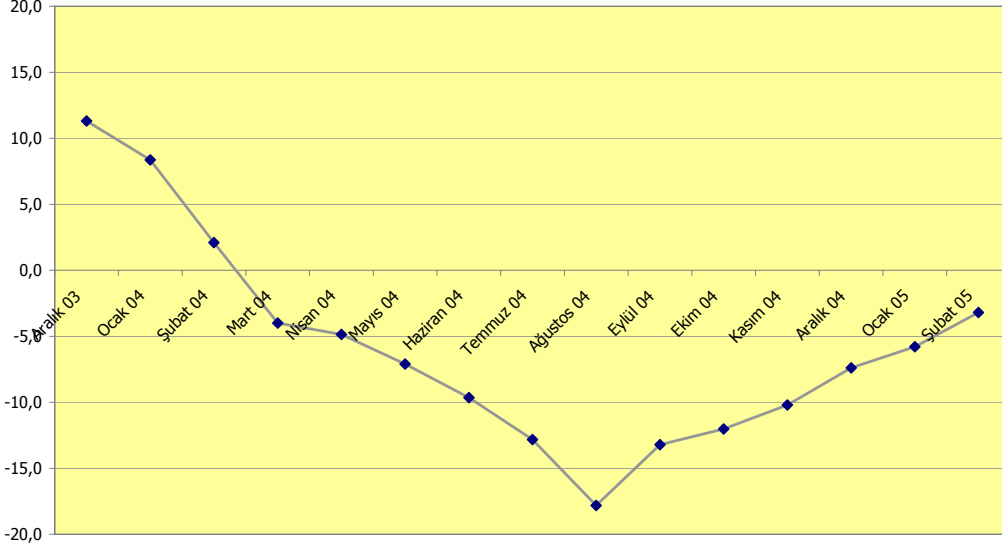
TÜKETİCİ GÜVEN VE BEKLENTİ ENDEKSLERİ

Yukarıda yer alan tüketici güven ve beklenti endeksleri de tüketicinin piyasaya güvendiğini göstermektedir. AKP hükümetinin seçimi takiben 120'ye kadar yükselen tüketici güven skoru bugünlerde aynı çizgi üzerindedir. Benzer şekilde tüketici beklenti endeksi de hafif dalgalanmalara karşın AKP için dezavantajlı bir noktada değildir.

GELECEK 3 AY İÇİNDE İŞ BULMA OLASILIĞI

Son olarak ekonomi politikasının büyüme ayağının beklendiği kadar başarılı olmadığı söylenece de, kamuoyunda gelecek 3 ay içinde iş bulma olasılığı konusunda negatif ve pozitif yaklaşanların hemen hemen aynı oranda olduğu görülmektedir. Şubat 2005'te varılan noktaya daha önce seçimlerin kazanıldığı Mart 2004 tarihinde ulaşılmıştır. Ağustos 2004'teki 20 puanlık negatif farkla karşılaştırıldığında seçmenin AKP açısından iyimser bir hava taşıdığını ancak bunun 2004 başına ancak yaklaşmakta olduğunu söyleyebiliriz.

Bütün bu göstergeler bir araya geldiğinde AKP'nin seçmen nezdinde desteğini kaybettiğini düşünmek için geçerli bir sebep yoktur. Özellikle de şu anda yapılan anketler AKP'yi birinci parti olarak gösterirken...

Yeni Siyasi Oluşumlar:

2004 yılının sona ermesiyle AKP'nin tek parti iktidarına alternatif oluşturmak için siyasi girişimlerde hızlanma görüldü. Mustafa Sarıgül'ün Deniz Baykal'ın etkin stratejisi sonucunda yarım kalan girişimini solda ve sağda yeni oluşum denemeleri izledi. Şu anda her iki kanatta da birer grup hızlı bir şekilde örgütlenme çabasında.

Erkan Mumcu ve Ekibi:

ANAP'ın genç siyasi liderlerinden olan Erkan Mumcu, 2002 seçimlerine çok az zaman kala Turizm Bakanlığı'ndan ve ANAP'tan istifa ederek AKP'ye geçti. AKP'nin seçim zaferini takiben önce Milli Eğitim Bakanı, daha sonra da Kültür ve Turizm Bakanlığı yapan Mumcu, 2004 yılının sonuna doğru istifa sinyalleri verdi ve yeni yılla beraber istifa ederek Mart ayının başında ANAP'a katıldı. ANAP'ın gelecek ilk kongresinde genel başkan seçilmesi bekleniyor.

Mumcu ve ekibinin hareketi merkez sağda AKP'nin haricinde bir alternatif arayanlar için önemli bir dikkat odağı haline gelmiş durumdadır. Erkan Mumcu'nun başarılı, genç ve dinamik bir lider olduğu; gençlerle aynı dilden konuşabildiği; merkez sağın DYP'ye oy vermekten imtina eden kentli seçmenlerine olduğu kadar merkez solun Derviş ve çevresindeki sağ kanadına da cazip geleceği söylenmektedir. Ayrıca Meclis'te grup kuracak kadar kuvvetli olmasının partinin kısa vadeli finansal sorunlarını çözmeye yardımcı olacağı da umulmaktadır. Şu anda ANAP maddi açıdan iflas etmiştir ve parti örgütü 2004 yerel seçimlerinde belli bölgelerde aday çıkaramayacak kadar dağılmıştır. Ayrıca Erkan Mumcu'nun siyaset sahnesinin önemli endirekt aktörlerinden Fetullah Hoca ve cemaati tarafından desteklendiği de belirtilmektedir.

Peki, Erkan Mumcu projesi başarılı olabilir mi? Bu sorunun yanıtı yukarıdaki varsayımların ne kadar geçerli olduğuyla ilişkilidir.

- Erkan Mumcu'nun genç olduğu kabul edilse bile başarılı olduğu konusu tartışmalıdır. Kendisi Turizm Bakanlığı postunu medyayla iyi ilişkiler kurmak için kullanmıştır. Turizm Bakanlığı gibi önemli bir miktarda reklam bütçesini kontrol eden bir postta oturmasının doğal sonucu olarak kendisi her zaman medya tarafından desteklenmiştir. Ancak bu dönemde yaptığı icraatların başarısı tartışılmalıdır. Ayrıca Ankara ve İstanbul kulislerinde kendisinin de karışmış olduğu bazı yolsuzluklar konuşulmaktadır. Şu anda bile Emin

Çölaşan aracılığıyla medyaya sızdırılan bu yolsuzlukların ileride daha fazla duyulacağı açıktır.

- Erkan Mumcu'nun en önemli zaaflarından biri de bugüne kadar hiç muhalefette olmamasıdır. Kendisi sürekli bakanlık koltuğunda oturmuş ve iktidar partisi üyesi olmanın faydalarından yararlanmıştır. Tek parti hükümetinin olduğu bir dönemde 20 milletvekiliyle bile olsun iyi bir muhalefet yapabilmesi kolay gözükmemektedir. Özellikle de medyanın eninde sonunda AKP'yi desteklemek zorunda kalacağı bir ortamda.
- ANAP'ın örgütsel ve maddi sorunları kısa vadede çözülecek gibi gözükmemektedir. Özellikle de Mesut Yılmaz döneminde yolsuzluklara karışan, en az iki bakanı ve bir başbakanı Yüce Divan'da yargılanan bir partinin geçmişini unutturması kolay olmayacaktır. Eğer 2001 yılı gibi toplumun yeni çözümlere kucak açtığı bir atmosferde bu girişim gerçekleşseydi, geçmiş kolayca silinebilirdi ancak kamuoyunun Özal'a sempati duyduğu varsayılan ve seçmenlerinin bir kısmının Özal'ın başbakanlığını hatırlamadığı bir ortamda bu pek kolay gözükmemektedir.
- Türkiye'deki siyasi yelpazenin sağa eğilimli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle AKP'den oy çalabilecek bir örgütlenmenin siyasi yelpazenin merkez sağında ancak AKP'nin solunda olması gerektiği de açıktır. Ancak bu pozisyonlanma doğru bir siyasi program ve doğru siyasi iletişimle gerçekleşebilir. Erkan Mumcu'nun řu ana kadar kullandığı söylem ve ekibini oluşturan kişiler ne yazık ki bu doğru programı oluşturacak gibi gözükmemektedir. Doğru bir siyasi iletişimin Türkiye'de başarılı olduğunu Genç Parti örneğinde görmüş olmamıza karşın, ANAP'ın ve Mumcu'nun böyle bir medya yoğun kampanyayı harekete geçirecek kadar fonlama yapmaları zordur.
- Türkiye'de önümüzdeki dönemde başarılı olacak siyasi girişimlerin başarısının iki temel özelliği olması beklenmelidir. Toplumla iletişimi yeniden kurabilmek ve siyasetten soğumuş kesimlerin dikkatini siyasete çekebilmek. Toplumla iletişimi kurabilmek için řu andaki parti örgütleri yetersiz kalmaktadır. Özellikle de 1990-2002 döneminin kartel parti rekabetine alışmış siyasi aktivistler için. Bu nedenle toplumla iletişimi kurabilmek, řu anda son derece etkin olan sivil toplum kuruluşlarını siyaset sürecine dahil edebilmekten geçmektedir. İkinci olarak siyasetten soğumuş kesimlerin dikkatini ülkenin makro sorunlarından bahsederek çekmek zor gözükmemektedir. Yıllardır terör-enflasyon-işsizlik

ekseninde sıkışan Türk seçmenleri bu konularda iyimserdir. Bu nedenle dikkati bireylerin sorunlarına çekmek ve çözümleri bu noktalarda üretmek gerekmektedir. Dolayısıyla, yerel yönetimler hem sivil toplum kuruluşlarını siyaset sürecine dahil edebilmek hem de siyasetten soğumuş kesimlerin mikro sorunlarına eğilebilmek için önemli bir fırsat sunmaktadırlar, özellikle de AKP'nin bazı yerel yönetimlerde son derece hazırlıksız olduğu göz önünde tutulursa.

Şu ana kadar Erkan Mumcu ve ekibinin yerel yönetimler fırsatını kullanmaya niyetli olduklarına dair herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Bahçeşehir Belediye Başkanı'nın Erkan Mumcu'ya yakın olması ekibin bu konuda duyarlı olduğunu göstermektedir ancak İstanbul'un en zengin beldesi olan Bahçeşehir'in bu konuda ne derece yararlı olacağı zaman içerisinde görülecektir.

Özetleyecek olursak, Ankara'da yaşayan siyaset esnafının ve siyaset sürecinden dışlanmış bulunan geçmişin merkez sağ kadrolarının AKP'ye bir alternatif oluşturacak ANAP konusunda hevesli olmaları şaşırtıcı değildir. Erkan Mumcu'nun geçmiş dönemdeki yatırımları göz önünde tutulursa medyanın kısmi desteği de yadırganmamalıdır. Ancak ne ANAP, ne de Mumcu bu halleriyle Türkiye'de seçmen kitlelerini harekete geçirecek özelliklere sahip değildir. Çok radikal bir program ve strateji değişikliğine gidecek insan sermayesine de sahip gözükmemektedirler. Sonuç olarak Mumcu ve ANAP, siyaset sahnesinin “diğer” partilerinden biri olmaya mahkumdurlar.

Merkez Solda Girişimler:

Mustafa Sarıgül'ün, Deniz Baykal'ın tercih ettiği zamanda ve tercih ettiği ortamda gerçekleşen meydan okumasının boşa çıkmasının ardından –bazıları 450 muhalif oyu başarı saymaktadır ancak bütün muhaliflerin bir araya gelse çıkaracağı oy bu kadardır-, merkez solda da bazı girişimler başlamıştır.

Bunlardan ilk akla geleni, Sarıgül'e kerhen-susarak destek veren Kemal Derviş ve CHP'nin sonradan eklenme liberal kadrosunun “sosyal liberal sentez” çerçevesinde yapacakları girişimdir. Deniz Baykal'ın kendi yönetimini desteklemeyenlere CHP dışında siyaset yapılmasını işaret etmesinden sonra bu ekibin “çağdaş sosyal demokrat” bir oluşum içine girmeleri beklenmekteydi. Ancak reelpolitik deneyimleri son derece kısıtlı olan ve Anadolu'yla herhangi bir iletişimleri olmayan bu kesimin tek başlarına bunu gerçekleştirmeleri olası gözükmemektedir. Ancak, CHP geleneğinden gelen ve sol tabanla iletişim kurabilmiş bazı güç odaklarıyla işbirliğine gidebilirlerse, siyasi parti örgütlenmesinin maddi ve manevi maliyetlerini karşılayabileceklerdir. Bu tür bir işbirliğinde de kendilerine fazla bir rol tanınmayacağı da açıktır. Bugünlerde bu ekibin beklemede olduğu ve ANAP'la bile işbirliğine gidebilecekleri söylenmektedir.

İkinci olarak, eski CHP'li siyasi liderlerin bir araya geldiği bir oluşumun yakında hayata geçeceği söylenmektedir. CHP'den daha az katı bir laikçilik ve daha az Avrupa Birliği karşıtlığı içerisinde bulunacak bu oluşumun, parti politikası deneyimine sahip olması kendileri için önemli bir avantajdır. Edinilen izlenimlere göre bu ekibin partiyi finanse edecek kaynakları harekete geçirmek ve Meclis'te bir grup kurabilmek için fırsatı bulunmaktadır. Her ne kadar Türkiye'de siyasi yelpazenin solunda tek başına iktidar getirecek kadar seçmen bulunmasa da bu projenin bir sonraki seçimler olmasa bile daha sonra başarılı olma şansı vardır. Doğru ideolojik konumlanma için gerekli entelektüel sermaye özellikle TESEV kaynaklı olarak solda mevcuttur, solun siyasete henüz girmemiş temiz kadroları da bulunmaktadır. Bu ekibin önündeki en önemli engel, kısa dönemde başarıya odaklanmaları ve ellerindeki kıt kaynakları medya üzerinden rekabete harcamalarıdır.

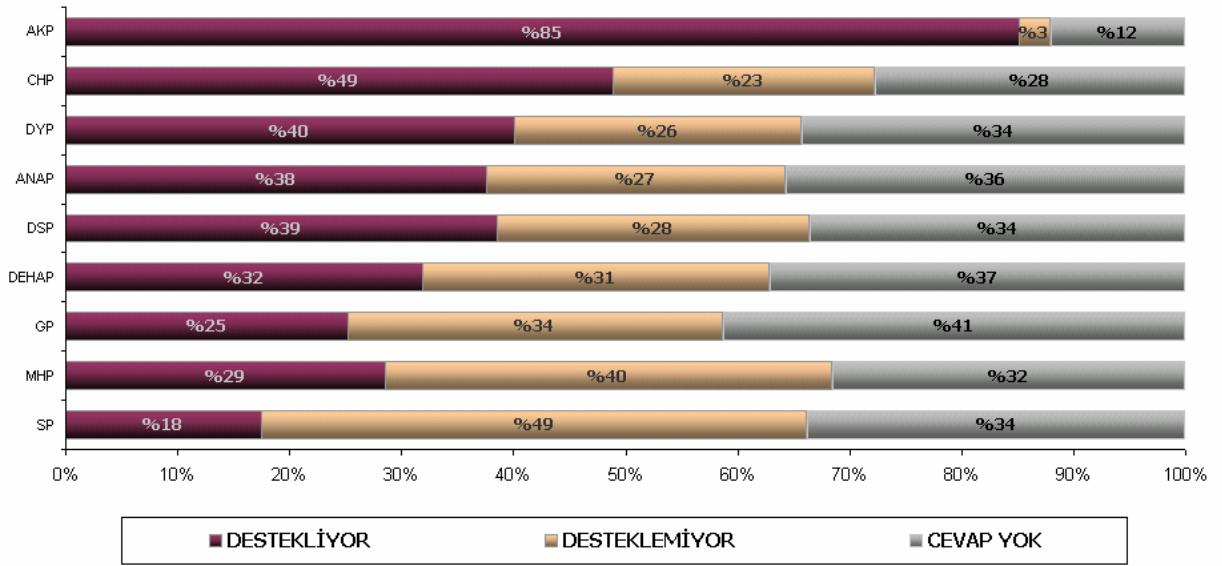
Sonuç olarak, siyasetin solunda gerçekleşecek girişimlerin CHP'yi rahatsız edecek büyüklüğe ulaşmaları mümkün olabilecektir. Ancak kısa vadede, özellikle de 2007 Cumhurbaşkanlığı ya da 2006'da gerçekleşecek muhtemel bir genel seçimde AKP'ye iktidar alternatifi oluşturmaları olanaksız görülmektedir.

Dış Siyaset ve Türk Politikası:

Bugünlerde Türkiye’de siyaset tartışılırken denkleme mutlaka dış politika gelişmeleri dahil edilmektedir. Yukarıda da tartışıldığı üzere ABD’yle ilişkilerin bozulması, AB sürecindeki gecikmeler ve IMF’le yaşanan sorunlar AKP karşıtı siyaset arayışına eksen oluşturmaktadır. Gelecekte Türk siyasetinin nasıl biçimleneceği bu eksenlerin ne kadar geçerli olduğuyla ilişkilidir.

.Öncelikle AKP’nin Türk halkının çok önem verdiği AB’ye tam üyelik projesinde yeri çok iyi tanımlanmış ve benimsenmiştir. Türk seçmenlerinin yüzde 76’sı olası bir AB referandumunda tam üyelik lehinde oy kullanacağını belirtmiştir. Partilerin AB karşısındaki tutumları sorgulandığında ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

AB Üyeliği'ne Siyasi Partilerin Desteği

Seçmenlerin yüzde 85’i AKP’nin AB üyeliğini desteklediğini düşünmektedir. Bu oran Türk siyaset sahnesindeki partiler arasında en yüksek olanıdır.

Ayrıca seçmenlerin AB'ye üyelik umutlarında Ekim 2004'ten bu yana azalma olmamıştır. 10 yıldan az bir süre içinde AB'ye üye olunacağını düşünenlerin oranı Ekim 2004'te ve Ocak 2005'te yüzde 41 civarında gerçekleşmiştir. Bu konuda kamuoyunun hayal kırıklığı yaşadığını iddia etmek zordur.

Türkiye'nin ABD'yle ilişkilerinin bozulması ve ABD karşıtlığının Türk kamuoyunda yaygınlaşmasının AKP aleyhine olacağına inanmak için yeterli neden bulunmamaktadır. Türk kamuoyunda tarihsel olarak zaten mevcut olan ABD karşıtlığı Irak savaşı ve sonrasındaki huzursuzluk nedeniyle artmakta ve Bush'un politikalarına muhalefette somutlaşmaktadır. Bu konuda partiler ve seçmenler arasında anlamlı farkların olması için bir neden yoktur. Eğer AKP, ABD'yle ilişkilerin bozulmasından sorumlu tutuluyorsa, yüzde 82'si ABD karşıtı olan Türk seçmeninin bunu cezalandırması değil ödüllendirmesi beklenmelidir.

Öte yandan ABD'nin AKP'den desteğini çekmesi ve yeni siyasi oluşumlara destek vermesinin iyi bir fırsat olduğunu düşünenler de bulunmaktadır. ABD'nin AKP'den desteğini çekmesi iç ve dış politikada sorunlarla karşılaşılmasına ve hatta ekonomik krize girilmesine yol açabilir. Ancak bu durumun seçimde nasıl yankılanacağı konusunda herhangi bir bilgi yoktur. 28 Şubat sürecinde hükümetin düşmesine yol açan DTP'nin, 1960 darbesinin mahsülü YTP'nin ya da 1982 darbesinin ürünü MDP'nin bugün siyaset sahnesinde olmaması seçmenin iradesine meydan okunması durumunda bunun bedelini er ya da geç ödetildiğinin bir göstergesi olarak yorumlanmalıdır.

Özetle, yerel seçimlerin üzerinden bir yıl geçmişken AKP'nin tek parti iktidarını gelecek seçimlerde de sürdürmesinin önünde bir engel gözükmemektedir. Gerek sağda gerek soldaki yeni oluşumlar AKP'nin tek parti hükümetine meydan okuyacak kapasitede gözükmemektedir. 2006 ya da 2007 seçimlerinde AKP yine birinci parti olacak, mecliste 4 partinin temsil edilmesiyle de 280 civarında milletvekiliyle iktidarına devam edecektir. CHP'nin meclis dışı kalması için bir neden yoktur. Geri kalan iki partinin bir ya da ikisinin yeni oluşumdan gelmesi, girişimcilerin performanslarına bağlıdır.